

פרשת בהעלותך – קצת על מטרות, נקודות מבט, וחלוקת תפקידים בקבוצה.

פרשת "בהעלותך" בעצם פותחת באמת את מסע בני ישראל במדבר. עד עכשיו, במעמד הר סיני – בני ישראל קיבלו בעצם את ה"מטרה למסעם", את הגדרת המשימה שלהם, ואז – כמו גיא זוארץ ב"מירוץ למיליון" – אומרים להם "צאו לדרך!"

אבל זה לא בדיוק ככה, כי בתור מורה לשל"ח אני יודע שלפני כל טיול צריך להתכונן, לדאוג שיוצאים עם

בקבוק מים

כובע

נעליים סגורות

ומפה

כך גם למסע הזה – בני ישראל צריכים להתכונן – הם מתחילים להריץ את העבודה במשכן, המדליקים אש במנורה, מקריבים את קורבן הפסח במועדו, ומכינים חצוצרות מיוחדות לטובת תקשורת עם העם, ולטובת ניהול התנועה שלו.

אבל להכין את הציוד לקראת המסע – זה לא מספיק. אני יכול לספר לכם (שוב מתוך העולם שלי כמורה לשל"ח), שיש מסעות מסוימים שהכיתות מתכוננות אליהם גם חודשיים מראש! למשל – על ידי חלוקה של בעלי תפקידים בכיתה, לפעמים מנהיגותיים, ולפעמים תפקידים אחרים.

אז לקראת המסע הזה אלוהים מגדיר מי יבצע את העבודות במשכן. כמובן שאהרון הוא הכהן הגדול, ובתור הסמכות הדתית העליונה – הוא ורק הוא מדליק את המנורה ונכנס לתוך החלקים השמורים ביותר של המשכן, מה לעשות – לא כולם יכולים להנהיג.

אבל ההתמקדות בתחילת הפרשה היא דווקא מי יהיה "דרג ב" של המשכן, מי יבצע את כל הפעולות הנלוות לפולחן הראשי - ואלו הם בני שבט לוי.

אני מזכיר לכם את ברכתו של יעקב ללוי לפני מותו (בראשית מ"ט/5-7):

ה שְׁמֵעוֹן וְלֵוִי, אֲחִים--כְּלֵי חֶמֶס, מְכַרְתִּיהֶם. וְ בְסֻדָּם אֶל-
תָּבֹא נַפְשִׁי, בְּקֶהְלָם אֶל-תַּחַד כְּבֹדֵי: כִּי בְאַפָּם הָרְגוּ אִישׁ,
וּבְרָצֹנָם עָקְרוּ-שׁוֹר. וְ אָרוֹר אֶפְסָם כִּי עָזוּ, וְעִבְרָתָם כִּי קִשְׁתָּהּ;
אֲחַלְקֶם בְּיַעֲקֹב, וְאֶפְיֹצֶם בְּיִשְׂרָאֵל.

כלומר – את השבט שיעקב דחה, ורצה לפזר בין שאר שבטי ישראל – אלוהים, ומשה בעקבותיו – ממנים כשבט היחיד שיעבוד במשכן (ולאחר מכן במקדש!) איך זה מסתדר? בספרו (האדיר!!) של אורי שוורצמן "רופא לבן אלים שחורים", הוא מתאר את היחס לחולי נפש בחברה המקומית בקניה. בגדול הוא מתאר שם תמונה, על פיה במקום למדר את חולי הנפש, "לטפל" באנשים עם אפילפסיה, או "לרפא" אנשים ש"רואים חזיונות" – אנשים כאלה משמשים כשמאנים, כסוג של כהנים המקשרים בין האנשים לבין "עולם הרוחות" המקומי. יש להם תפקיד, יש לחייהם חשיבות, יש להם מקום של כבוד בחברה המקומית דווקא בזכות אותן תכונות ייחודיות. ההרגשה שלי היא שלבני לוי ניתנה פה "הזדמנות שנייה" – במקום לפזר, אותם, לפרק אותם, להכריז עליהם כארורים – הוחלט למצוא להם תפקיד שבו יוכלו להביא תועלת, וכך "לגאול" את עצמם מהתדמית הגרועה שהודבקה להם. כלומר – גם לילד הכי חלש ולא מקובל בכיתה – אפשר למצוא איזה תפקיד שיכול לקדם אותו, לגרום לו להיות משמעותי, ולשפר את מעמדו בצורה הזו.

עניין ההזדמנות השנייה מופיע בכמה הזדמנויות בפרשה הזו. כאמור – בני לוי הוא הפעם הראשונה, בפרשה מופיעה גם ההתייחסות ל"פסח שני" – כל מי שלא הספיק להקריב את קורבן הפסח – כי היה טמא, או כי היה בדרך בתאריך בו מקריבים את קרבן הפסח – ניתנת לו הזדמנות שנייה: יש תאריך נוסף (מועד ב' אם תרצו), בו הוא יכול להקריב את הקורבן. אבל לדרך – יוצאים רק כשכולם מוכנים!

עוד התייחסות להזדמנות השנייה היא הסיפור של העונש שקבלה מרים על הרכילות שלה יחד עם אהרון על "האישה הכושית" של משה – כשמרים מקבלת את העונש (מחלת הצרעת) – על דבריה, משה דווקא ביקש לתת לה הזדמנות שנייה,

יג וַיִּצְעַק מִשָּׁה, אֶל-יְהוָה לֵאמֹר: אֵל, נָא רַפָּא נָא לָהּ (במדבר יב/13).

הוא מבקש מאלוהים לתת למרים את האפשרות לתקן, אולי בשם התפקיד החשוב שמלאה עד אותו רגע בהנהגת עם ישראל, וגם בהצלת חייו שלו הוא. דרך אגב – היחס של אהרון ומרים אל "האישה הכושית" של משה, שונה באופן מהותי מהיחס של משה אל האחר – משה מבקש מחובב בן רעואל (הוא יתרו המדייני) להישאר עם העם, כי הוא מורה דרך טוב, ויש לו עצות מצוינות. כל זה – למרות שהוא לא חלק מעם ישראל. משה מסתכל על העניין דרך פריזמה מאוד פרקטית – אם הוא מועיל וטוב לעם – מה זה משנה מאיזה מוצא הוא? זה נובע מאותה תפיסה פרקטית של משה, שהמטרה בסופו של דבר היא החשובה, גם אם לא הולכים בדיוק "רק" עם יהודים. דוגמא נוספת לפרקטיות הזו של משה היא התגובה שלו לזקנים שהתנבאו במחנה, ולא במשכן. במקרה הזה – יהושע דרש ממשה להעניש אותם על כך שהתנבאו "בניגוד לנהלים". תשובתו של משה היא: "הלוואי שכל בני ישראל היו מסוגלים להתנבא כמו שני אלה". שוב – ההסתכלות דרך פריזמות שונות – אחת, של יהושע – שרואה את החשיבות של הבירוקרטיה, ואת "הדרך הנכונה לעשות דברים", ומצד שני זו של משה – שמוכן לפרוץ את המסגרות המקובלות בדרך להשגת המטרה.

אבל הדוגמא הטובה ביותר לראייה הפרקטית הזו היא שכשמרים ואהרון מדברים על אשתו – משה מעדיף לא להגיב כלל:

ג וְהָאִישׁ מִשָּׁה, עָנָו מְאֹד--מִכָּל, הָאָדָם, אֲשֶׁר, עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה . (במדבר יב/3).

משה מעדיף לוותר על ההגנה על כבודו ועל כבוד אשתו – וזאת כדי למנוע יצירה של סכסוך שהיה עלול לפלג את ההנהגה העליונה של עם ישראל. שוב הוא ראה את המטרה בסוף הדרך, ולא את הדחף הרגעי.

לפני שמתחילים ללכת – הוראות בטיחות: ההוראה הראשונה היא – לא עוברים את המדריך. כשהענן שנמצא מעל המשכן, מכסה את המשכן (כלומר – כשהמדריך עומד) – צריך לעצור, לחכות, גם אם זה לוקח יום, גם אם זה לקוח חודש, כמה שצריך. למה? כי הוא המדריך, זה תפקידו להוביל, ומכיוון שכך – הוא גם יודע דברים שלא בהכרח ידועים לאלו שהולכים אחריו, ולכן צריך לסמוך עליו. בתורה לא רשום מה יקרה למי שיחליט שהוא דווקא רוצה ללכת עכשיו, אבל בתור מורה לשל"ח אני יודע איך מסתיימים סיפורים על אנשים שהחליטו לחפש נתיבים עצמאיים בשטח. מעבר לכך – כשכולם חונים – ארון הברית ממשיך ומחפש את המקום הנכון לחנייה הבאה – ממש כמו מדריך מקצועי.

ואז מגיע המשבר. אני מכיר את הקטע הזה שבו מתחילות התלונות: המסלול ארוך וקשה מדי, אנחנו לא יודעים לאן אנחנו הולכים, המסלול משעמם, השמש דווקא מהכיוון שמונע את הצל, והעיקר – האוכל לא טוב. ופתאום אנחנו רואים שמשה – עם כל הגדולה שלו – הוא עדיין בן אדם, ולכל בן אדם יש גבולות. משה אומרים לאלוהים – "אני לא יכול יותר". וכשמנהיג, בעיקר אם הוא מנהיג כל כך חזק כמו משה, לא יכול יותר – כדאי מאוד שיהיה שם מישהו מאחוריו שיגבה אותו, יתמוך בו, יחליף אותו אפילו באופן זמני, ויאפשר לו קצת לנשום.

אז אהרון לא יכול לשמש בתפקיד הזה (אולי מכיון שראינו מה קרה בפעם הקודמת שהוא החליף את משה בתפקיד הפיקודי – זה נגמר בעגל הזהב, ואולי מכיון שגם ככה יש לו תפקיד מאוד תובעני), אז אלוהים ממנה 70 (!) זקנים שיעזרו לו לשאת קצת בנטל. לא כל בן אדם צריך 70 סגנים, אבל במקרה הזה זה אולי מלמד כמה מורכב וקשה היה התפקיד של משה עד אותו רגע.

אז מה למדנו על המנהיג והקבוצה מהפרשה הזו?

- שלקראת מסע גדול, או פרויקט חשוב צריך להתכונן בצורה שיטתית ומסודרת, להכין הכל, ולוודא שכולם אתך (כדי שלא יישאר מישהו מאחור).
- צריך לחלק תפקידים בצורה טובה בתוך הצוות, ושלכל אחד מחברי הצוות צריך למצוא את מקומו, גם אם זה נראה שיש אנשים שעל פני השטח "לא מתאימים לכלום".
- שאם חילקנו תפקידים לכל אחד, צריך לתת לבעל התפקיד לבצע את תפקידו – המדריך שידריך, ועובד המשכן – שיעבוד במשכן.
- שכל מנהיג הוא גם אדם, וגם לו יש נקודות שבירה, וכשאלה מגיעות – כדאי שיהיה שם מישהו לתמוך בו ולאסוף את השברים.
- למדנו שמנהיג טוב נותן לכל אחד הזדמנות שנייה – גם אם הוא שייך לשבט שכביכול נחשב לפחות טוב, גם אם הוא שותף להנהגה אבל מדבר שטויות – צריך לתת להם את האפשרות לתקן, להוכיח את עצמם מחדש.
- ודבר אחרון – עניין הפריזמות – שימו לב איך אתם בוחרים את תגובתכם לאירוע מסוים – נסו לבחור את נקודת המבט שתוביל אתכם לנהוג בצורה שתשיג את המטרה שלכם, ולא כזו שתוביל אתכם להגיב נקודתית על מקרה, מה שעלול להוביל לפעמים בטווח הרחוק – לתוצאה ההפוכה מהשגת המטרות אליהם אתם חותרים.

שבת שלום